

01

Introductie

Waar borrelt het op sociaal, cultureel en economisch vlak, zonder dat we al precies weten wat er aan de hand is? Wat zijn de maatschappelijke onderstromen die ons bewegen? Hoe werken die door in het leven van individuen?

Lees verder

02

De achterkant van de 24-uurseconomie

De 24-uurseconomie beïnvloedt de consument, maar ook werkgevers en werknemers. Flexibele werkvormen met smartphones overal, op ieder moment. Maar welke maatschappelijke effecten liggen op de loer?

Lees verder

03

Digitalisering: droom of nachtmerrie?

We gebruiken internet voor onze informatie, belastingen, communicatie, aankopen en nog veel meer. Gemakkelijk, maar ook gevaarlijk? Denk aan internetverslaving, burn-outs. Wat is het effect van digitalisering op de samenleving?

Lees verder

04

Duurzaamheid is geen keuze. Of wel?

De energietransitie komt eraan, we moeten overstappen naar duurzame energiebronnen. Maar wat als je de middelen niet hebt om duurzame maatregelen te nemen? Of gewoonweg niet gemotiveerd bent?

Lees verder

05

Burgerparticipatie: geen doel op zich

Hoe staat het met burgerparticipatie? Wat zijn de kansen en bedreigingen van de participatiesamenleving? Overvragen we burgers en dreigt een tweedeling te ontstaan of valt dat eigenlijk allemaal wel mee?

Lees verder

06

Scenariostudie inrichting sociaal domein Oirschot

Sinds 2015 zijn overheidstaken binnen het sociaal domein overgedragen aan gemeenten. Om daarmee om te gaan, heeft de gemeente Oirschot de samenwerking in de regio gezocht

Lees verder

07

Maatschappelijk draagvlak Energie

Wat is het draagvlak voor de toepassing van verschillende opties voor energiebesparing en duurzame energie? Wij monitorden de kennis, houding en gedrag van Brabanders hierover.

Lees verder

08

Energietransitie met een smalle beurs

De energietransitie is een zaak van ons allemaal. Maar niet voor iedereen even gemakkelijk of vanzelfsprekend. Want wat als je de financiële middelen niet hebt om duurzame maatregelen te nemen?

Lees verder

09

Column Patrick Vermeulen

"Niets bestaat dat niet iets anders raakt".

Lees verder

Vorbij het gemiddelde

ONDERSTROMEN IN DE BRABANTSE SAMENLEVING

Onderstromen

Waar borrelt het op sociaal, cultureel en economisch vlak, zonder dat we al precies weten wat er aan de hand is? Wat zijn de maatschappelijke onderstromen die ons bewegen? Hoe werken die door in het leven van individuen? Hebben ze veel invloed, of wordt ons leven toch vooral bepaald door enkele simpele kenmerken als geslacht en afkomst? Intuïtief voelen we aan dat er meer is dan dat. We zijn niet alleen man of vrouw, maar ook mensen met verschillende karakters. Soms past het etiket zelfs helemaal niet en zetten we een ‘X’ in ons paspoort.

Afkomst heeft nog steeds een grote invloed op onze ontwikkeling, maar er is ook sprake van nivellering en groei. Veel ligt weliswaar al vast bij geboorte, maar heel veel ook niet: dat wordt bijvoorbeeld weer bepaald door de groep waarin we leven. ‘[Wij zijn ons brein](#)’ en ‘[Wij zijn ons](#)’.

De onderstromen die we in ons jaarboek beschrijven bevestigen het beeld dat aan menselijk gedrag verschillende elementen ten grondslag liggen. Gezamenlijk bepalen deze factoren onze kijk op de wereld en hoe we omgaan met mensen, dingen en gebeurtenissen om ons heen. Dat maakt ook dat maatschappelijke ontwikkelingen voor alle individuen in de samenleving een ander (ervaren) effect en een andere betekenis hebben. Dat zien we duidelijk terug in de beschreven thema’s, die in dit magazine nog eens kort worden belicht. Flexibilisering van arbeid biedt kansen en onzekerheid. Digitalisering maakt contact mogelijk en creëert afstand. Participatie betekent meedoen en onduidelijkheid.

Een aantal ontwikkelingen zetten zich naar verwachting de komende jaren door: meer dynamiek, meer maatwerk en meer eigen regie (vgl. SCP, 2016). De grenzen van tijd en ruimte vervagen. Verbanden met instituties worden losser, met de bijbehorende onzekerheden, complexiteit en hectiek als gevolg. De mogelijkheden zijn oneindig voor wie kan en wil. Slimme e-coaches, slimme woningen, slimme zorg... Het wordt steeds gemakkelijker om daarbij mogelijkheden op maat aangeboden te krijgen. En dus om je eigen koers te bepalen. Mensen maken zelf keuzes en dat kan meer en meer op maat.

Dat roept allerlei vragen op waar overheden en maatschappelijke organisaties een antwoord op zoeken. Vragen rondom privacy bijvoorbeeld en vragen over gelijke/rechtvaardige behandeling, over solidariteit en inclusie en over de rol die overheden en professionals hebben in de ontwikkeling van publieke waarde.

*Is er een goede manier om met de hier beschreven onderstromen om te gaan?
Er worden er een aantal beschreven in ons jaarboek. Hier noemen we er alvast drie:*

Misschien is de eerste les wel dat ‘algemeenheid’ niet werkt. In de massa is iedereen anders; de betekenis van onderstromen verschilt sterk voor individuen. Gemiddelde mensen bestaan niet echt. In het denken van overheden en maatschappelijke organisaties overigens vaak nog wel. Daar wordt nog weinig recht gedaan aan de grote diversiteit tussen mensen. Zeker met de talrijke mogelijkheden van big data is dat niet nodig. In bijvoorbeeld zorg, arbeid of veiligheid wordt het steeds beter mogelijk om individuele oplossingen op de werkvloer te ondersteunen.

Als tweede: onderstromen kunnen leiden tot een verdere tweedeling. Voor de ontwikkeling van de samenleving is dat onwenselijk. Het is van belang dat bijvoorbeeld georganiseerd wordt dat de energietransitie voor iedereen bereikbaar is. Er zal geïnvesteerd moeten worden in mensen. Het beroep dat de participatiesamenleving op mensen doet vraagt heel wat (nieuwe) bekwaamheden, zoals digitale en sociale vaardigheden, empathie, doelen stellen, doorzettingsvermogen en nieuwsgierigheid (vgl. WRR, 2017; Dekker e.a., 2016).

Ten derde: sturen op publieke waarde heeft verwantschap met sturen op identiteit. Wie ben ik, waar ligt mijn bestaanszekerheid, wat mag ik van mijn burens verwachten en cetera? Mijn identiteit wordt voor een belangrijk deel ontleend aan de relaties die ik onderhoud met anderen. Onze samenleving is dan ook niet hetzelfde als de optelsom van individuen, maar bestaat evenzo zeer uit sociale processen van inclusie en uitsluiting, machtsverhoudingen en groepsgevoel. De eigen gemeenschap is voor veel thema’s het niveau waarop identiteit vorm krijgt. Niet als gemiddelde, maar als een gedeeld perspectief.

In dit magazine komen hier verschillende voorbeelden van terug. Ook waar het soms schuurt, wordt lokaal naar oplossingen gezocht, zoals in het sociaal domein in Oirschot. Of met de zonnepanelenactie in Son en Breugel. Meer hierover is ook te vinden in [de zomer column van Patrick Vermeulen](#), directeur-bestuurder van het PON.

De achterkant van
de 24-uurseconomie

Digitalisering:
droom of
nachtmerrie?

Duurzaamheid is
geen keuze! Of wel?

Burgerparticipatie:
Geen doel op zich

De achterkant van de 24- uurseconomie

De 24-uurseconomie beïnvloedt de consument, maar ook werkgevers en werknemers. De negen-tot-vijfbaan heeft plaatsgemaakt voor flexibele werkvormen, waarbij werknemers met een smartphone overal, op ieder moment van de dag, werkberichten kunnen beantwoorden. Welke maatschappelijke effecten liggen op de loer?

De onderstroom van de huidige tijdsgeest is dat flexibilisering goed is voor zowel consument als producent. Maar er zijn ook risico's aan verbonden, met name voor bepaalde groepen op, of naast, de arbeidsmarkt.

Door vanuit de leefwereld van de mensen zelf een kijkje te nemen aan de achterkant van de 24-uurseconomie exploreren we wat normaal geworden is in deze ontwikkeling. Hoe ver gaan we? Wat is aanvaardbaar? En, wanneer gaat de balans tussen flexibilisering en werkzekerheid de verkeerde kant op? We zoomen in op de gevolgen van doorgaande flexibilisering voor het personeelsbeleid van een callcenter en voor het leven van de flexwerkers die er werken.

***Als teamleider ben ik 24 uur
per dag bereikbaar, er zijn
ook mensen die 's nachts
bellen.***

Het lijkt erop dat bepaalde groepen flexwerkers meer profijt hebben dan andere. Het is belangrijk dat er aandacht is voor de kwetsbare flexwerkers. Niet alleen door de veerkracht van deze groep te versterken, zodat tegenslagen of perioden zonder werk overbrugd kunnen worden, maar ook door arbeidsorganisaties meer te laten nadenken over een rekbaar personeelsbeleid. De arbeidsmarkt zal in de toekomst steeds minder om routinematige flexwerkers vragen. Vaardigheden als zelfredzaamheid en ondernemerschap worden alsmaar belangrijker.

Een callcenter is bij uitstek een voorbeeld van een bedrijf in de 24-uurseconomie. De dienstverlening aan klanten van hun opdrachtgevers gaat alle dagen door. Het onderzoek in deze context biedt een mooie gelegenheid om ervaringen met de flexibilisering van de economie en de arbeidsmarkt van binnenuit op te halen. We spraken een mix van mensen in het callcenter. Zij hebben ons beeld van flexibiliteit verrijkt.

Lees meer over dit onderwerp in **ons jaarboek**

HEPON

Digitalisering: droom of nachtmerrie?

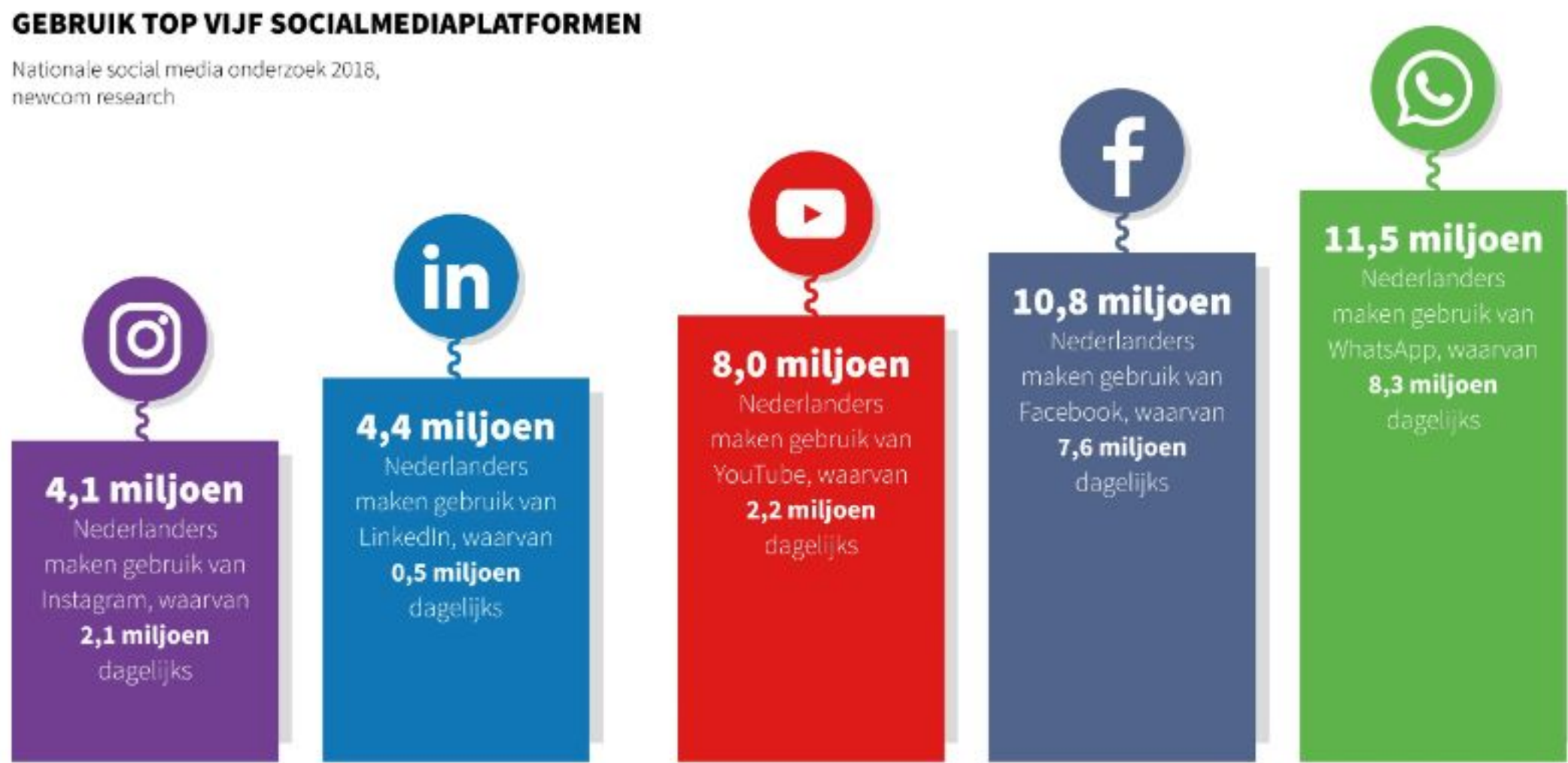
We gebruiken internet voor onze informatie, belastingen, communicatie, aankopen en nog veel meer. Sterker nog, door de introductie van de smartphone hebben we het internet continu op zak. Voor een belangrijk deel maakt dat ons leven gemakkelijker, maar er zijn ook steeds meer negatieve effecten te benoemen, zoals internetverslaving en een toename in het aantal burn-outs. Hoe zit het precies met die negatieve implicaties en welk effect hebben ze op de samenleving?

We gebruiken internet voor onze informatie, belastingen, communicatie, aankopen en nog veel meer. Sterker nog, door de introductie van de smartphone hebben we het internet continu op zak. Voor een belangrijk deel maakt dat ons leven gemakkelijker, maar er zijn ook steeds meer negatieve effecten te benoemen, zoals internetverslaving en een toename in het aantal burn-outs. Hoe zit het precies met die negatieve implicaties en welk effect hebben ze op de samenleving?

Mensen zijn de continue, digitale beschikbaarheid klaarblijkelijk volop gaan benutten. De opkomst van social media heeft die groeicijfers ongetwijfeld aangewakkerd. Uit het Nationale Social Media Onderzoek 2018 blijkt dat vandaag de dag miljoenen mensen (dagelijks) gebruikmaken van de socialmediaplatformen.

GEbruik TOP VIJF SOCIALMEDIAPLATFORMEN
Nationale social media onderzoek 2018, newscan research

Social media gebruik

Mensen zijn de continue, digitale beschikbaarheid klaarblijkelijk volop gaan benutten. De opkomst van social media heeft die groeicijfers ongetwijfeld aangewakkerd. Uit het Nationale Social Media Onderzoek 2018 blijkt dat vandaag de dag miljoenen mensen (dagelijks) gebruikmaken van de socialmediaplatformen.

Het wordt al snel duidelijk dat Brabanders denken zelf een stuk minder vaak op de mobiele telefoon actief te zijn in sociale situaties dan hun medemens. Bovendien geldt voor 89% van de Brabanders dat zij vinden dat mensen te veel bezig zijn met hun mobiele telefoon en voor 76% dat zij zich regelmatig storen aan het telefoongebruik van anderen in gezelschap.

	% Brabanders dat regelmatig in onderstaande situaties:	
	zelf de mobiele telefoon gebruikt	denkt dat anderen de mobiele telefoon gebruiken
Als men ergens staat te wachten	49 %	93 %
Als men met het OV reist	48 %	90 %
Als men in gezelschap van anderen is (bv terras / eten thuis)	12 %	80 %

Toch is er in toenemende mate aandacht voor - en discussie over - de keerzijde van digitalisering. Naast de meer sluimerende ontwikkelingen, zoals individualisering, sociale irritaties of 'verarming van onze denkkraft', zijn er meer schokkende, acute ontwikkelingen die we kunnen linken aan digitalisering, en die implicaties hebben op zowel individueel als samenlevingsniveau. Het aantal burn-outs neemt toe. Daarnaast zorgt digitalisering potentieel voor een tweedeling in de samenleving, tussen de groep die wel goed overweg kan met de digitale ontwikkelingen en de groep die daarin niet zo goed meekan. In hoeverre wordt die laatste groep hierdoor steeds meer uit de samenleving gesloten?

De achterkant van
de
24-uurseconomie

Digitalisering:
droom of
nachtmerrie?

Duurzaamheid is
geen keuze! Of wel?

Burgerparticipatie:
Geen doel op zich

Duurzaamheid is geen keuze! Of wel?

De energietransitie komt eraan: om de gevolgen van opwarming van de aarde tegen te gaan, moeten we overstappen naar duurzame energiebronnen. Een vraagstuk waar we als samenleving serieus de schouders onder moeten zetten. Maar wat als je de middelen niet hebt om duurzame maatregelen te nemen? Of als je gewoonweg niet gemotiveerd bent om te verduurzamen?

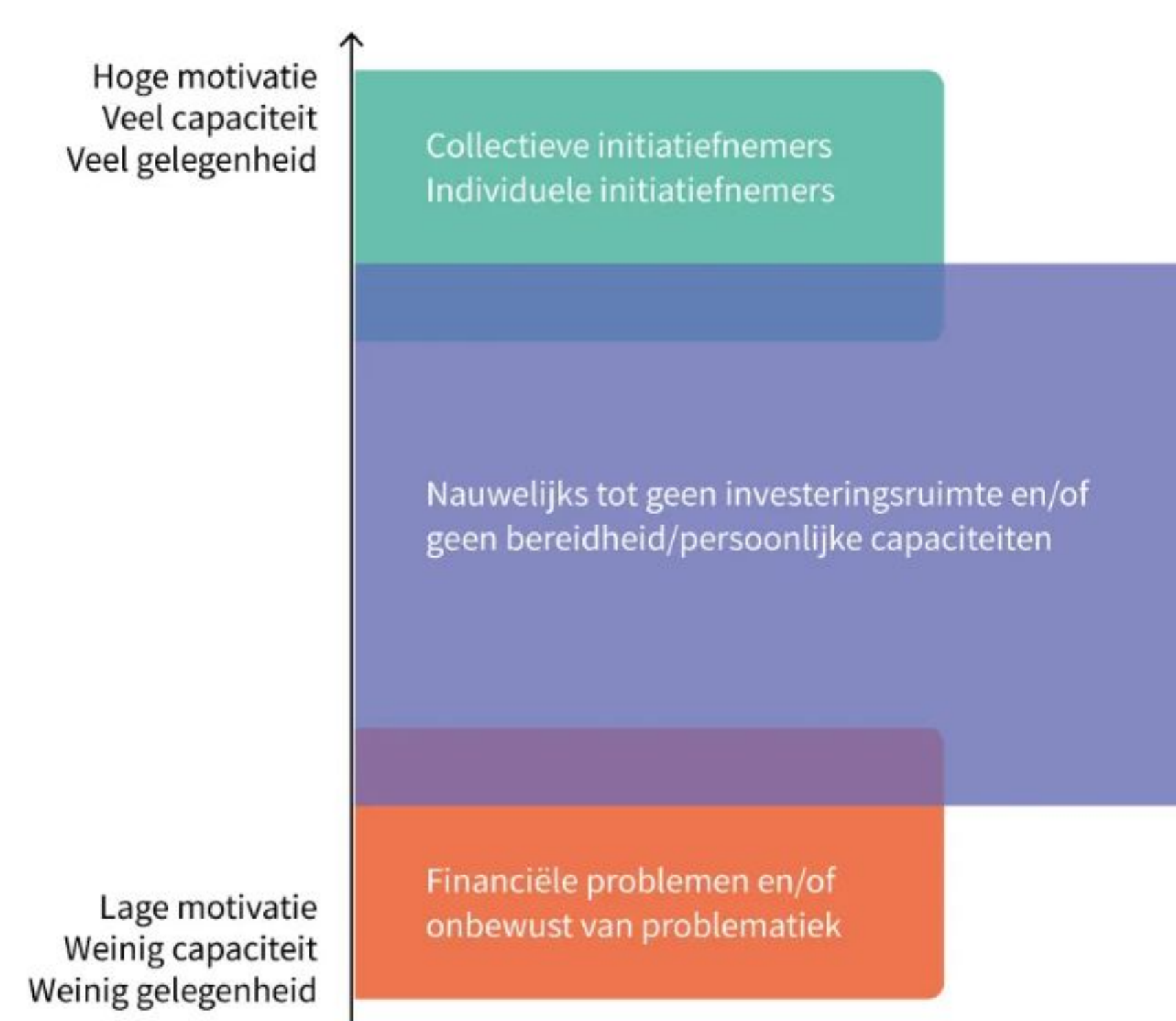

Onderzoek laat zien dat de meerderheid van de Nederlanders de urgentie wel ziet: ruim 80% staat positief tegenover het stimuleren van duurzame energie. Het aantal mensen dat deze mening deelt is bovendien toegenomen in de laatste jaren. Maar een positieve grondhouding is toch écht iets anders dan daadwerkelijk gedrag. Wanneer mensen gevraagd wordt naar de bereidheid om zelf actie te ondernemen, zijn de uitkomsten minder positief.

Daadwerkelijk gedrag

Daadwerkelijk gedrag is een optelsom van motivatie, capaciteit en gelegenheid. Maar hoe zorgen we ervoor dat mensen zowel de motivatie, capaciteit als de gelegenheid hebben om duurzaamheidsmaatregelen te nemen? Waarom maken mensen bepaalde keuzes? Waar ligt - naast de focus op financiën - de crux in de motivatie voor mensen? Door die vragen goed te doorgronden, kunnen we het stimuleringsbeleid beter vormgeven, kunnen we de juiste aanspreekwijze kiezen en kunnen we de juiste snaar bij mensen raken.

SCHETSMATIGE WEERGAVE VAN DE VERDELING NAAR MOTIVATIES, CAPACITEITEN EN GELEGENHEID IN DE SAMENLEVING

Om tot realisatie te komen, is een meer sociaal-maatschappelijke benadering essentieel. De beslissing om mee te (kunnen) doen, is voor een belangrijk deel afhankelijk van de individuele woningeigenaar zelf. En ook voor duurzaamheidsprojecten van woningcorporaties is instemming van 70% van de huurders vereist. Daarbij zijn lokale persoons of gemeenschapsgebonden kenmerken en afwegingen belangrijk. Die zijn veelal niet technisch van aard en komen niet voort uit duurzaamheidsmotieven.

Alleen een sociale energietransitie heeft kans van slagen. Een transitie die niet alleen gaat over duurzaamheidsdoelstellingen, maar ook over solidariteit en het verkleinen van maatschappelijke verschillen. Met oog voor de mogelijkheden en onmogelijkheden van mensen. Ofwel voor de sociale veerkracht van mensen om mee te (kunnen) doen. Om dat te kunnen organiseren, moet het doel van een 'inclusieve transitie' als leidinggevend principe meegenomen worden bij de vormgeving van het transitiebeleid. Op nationaal, regionaal en lokaal niveau.

Lees meer over dit onderwerp in [ons jaarboek](#)

HET
PON

Burgerparticipatie: geen doel op zich

Hoe staat het met burgerparticipatie anno 2018 en wat zijn de kansen en bedreigingen van de participatiesamenleving? Overvragen we burgers en dreigt een tweedeling te ontstaan of valt dat eigenlijk allemaal wel mee? We focussen ons in dit thema op het toegenomen beroep op mensen om mee te denken, mee te doen en zelf met initiatieven te komen.

Er is de laatste jaren een grote toename in de vraag naar de betrokkenheid en mening van mensen. Inwoners van een gemeente wordt via burgerpanels of burgerpeilingen gevraagd naar hun ervaringen met de gemeente, tegelijkertijd worden die burgers zoveel mogelijk gestimuleerd om met eigen initiatieven te komen en klaar te staan voor hun medeburgers. Niet alleen gemeenten, ook maatschappelijke organisaties, zoals scholen, verenigingen, woningcorporaties en zorginstellingen leggen de nadruk op participatie van ouders, leden, huurders en cliënten.

De burger/consument heeft het er maar druk mee: aan alle kanten doen partijen een beroep op hem/haar: er moet nu eenmaal geparticipeerd worden. Niet iedereen gaat echter op dezelfde manier om met die stijgende vraag naar participatie. Sommigen zetten zich bijna 24/7 in voor een collectief doel, anderen doen vrijwel nooit iets; omdat ze dat niet kunnen of simpelweg niet willen. Het merendeel zit er tussenin. Hoewel het inmiddels is ingeburgerd dat we mogen meedenken, mogen meedoen en overal iets van mogen vinden, kan het voor mensen onduidelijk zijn wanneer ze hun mening mogen geven, wanneer juist niet, of wat er met hun inbreng wordt gedaan. Wat is het verschil tussen een informatiebijeenkomst en een inspraakavond of klankbordgroep?

Bijna een kwart van de burgers (23%) voelt zich wel overvraagd en bijna een vijfde (19%) geeft aan dat de gemeente te veel vraagt van hen.

Voelt zich overvraagd

23%

De gemeente vraagt teveel

19%

En dan is de gemeente zoals gezegd nog maar één partij die om participatie vraagt...

Het is een herkenbaar beeld dat de meest veerkrachtige burgers op veel fronten tegelijk actief zijn. We moeten duurzaam omgaan met deze parels in de samenleving: je wilt niet dat ze te snel opbranden. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor mantelzorgers.

Het idee dat iedereen meedoet en participeert is een utopie. We moeten realistisch zijn. Bestaande structuren van burgerparticipatie kennen tekortkomingen. Maar hoe ga je dan om met het feit dat niet elke laag uit de samenleving vertegenwoordigd is? Of dat slechts een klein deel van de betrokkenen participeert en zijn mening kenbaar maakt? Hoe representatief is de vertegenwoordiging eigenlijk en is die representativiteit noodzakelijk? Mag een inwoner nog bezwaar maken tegen een besluit als hij in het voortraject zijn stem niet heeft laten horen?

Scenariostudie inrichting Sociaal Domein

Sinds 2015 zijn overheidstaken binnen het sociaal domein overgedragen aan gemeenten. Daarmee zijn gemeenten verantwoordelijk geworden voor jeugdzorg, werk en inkomen en zorg aan ouderen en langdurig zieken. Tot op de dag van vandaag vraagt dit om veel organisatiekracht van gemeenten om met deze decentralisaties om te gaan. Het PON heeft samen met de StrategieCentrale de huidige situatie van het sociaal domein in de gemeente Oirschot onderzocht en een scenariostudie uitgevoerd om alternatieven voor herinrichting van het sociaal domein in beeld te brengen.

Om met de nieuwe taakstellingen in het sociaal domein om te gaan, heeft de gemeente Oirschot, zoals veel andere gemeenten, de samenwerking in de regio gezocht. Regionale samenwerking heeft voordelen, zoals bijvoorbeeld het samen kunnen oppakken van beleidsvorming en inkoop. Tegelijkertijd brengt het ook complexiteit met zich mee. Zeker wanneer een situatie ontstaat zoals in Oirschot, waar men deelt uit maakt van verschillende samenwerkingsverbanden. De vraag aan het PON en de StrategieCentrale is om de consequenties te onderzoeken van het integraal onderbrengen van het sociaal domein in één samenwerkingsgebied, waarbij drie geografische scenario's zijn voorgesteld.

Via documentanalyse en gesprekken met betrokken partijen uit de regio is de huidige situatie in beeld gebracht en zijn de consequenties van de verschillende scenario's verkend. Het onderzoek laat zien dat het sociaal domein in Oirschot versnipperd is en dat vooral reactief is gehandeld bij de taakverschuiving van overheidstaken naar de gemeente. Deze manier van handelen is goed voorstelbaar gezien de enorme opgave die er ligt, zeker voor kleine(re) gemeenten. De stelselwijziging in 2015 vroeg om een pragmatische aanpak; het inrichten van de uitvoering én kostenbesparing stonden centraal, terwijl nog weinig tot geen basale sturingsinformatie beschikbaar was. Uit het onderzoek voor de gemeente Oirschot komt naar voren, dat het nu tijd is voor een nieuw handelingsperspectief waarbij de gemeente meer sturing krijgt op de eigen processen in de vorm van eigen regie.

De situatie in de gemeente Oirschot laat zien dat het belangrijk is zicht te hebben op lopende samenwerkingsverbanden en bewust te zijn van de sturingsruimte die je hier als gemeente in hebt. De samenwerking tussen het PON en de StrategieCentrale is succesvol gebleken om gemeenten hierbij te ondersteunen. Het PON heeft veel expertise op het gebied van sociaal domein en is ervaren met het in beeld brengen van netwerken en samenwerkingsverbanden. De StrategieCentrale heeft het strategische vermogen om complexe bestuurlijke vraagstukken terug te brengen naar de kern en daarbij concrete handelingsperspectieven te bieden.

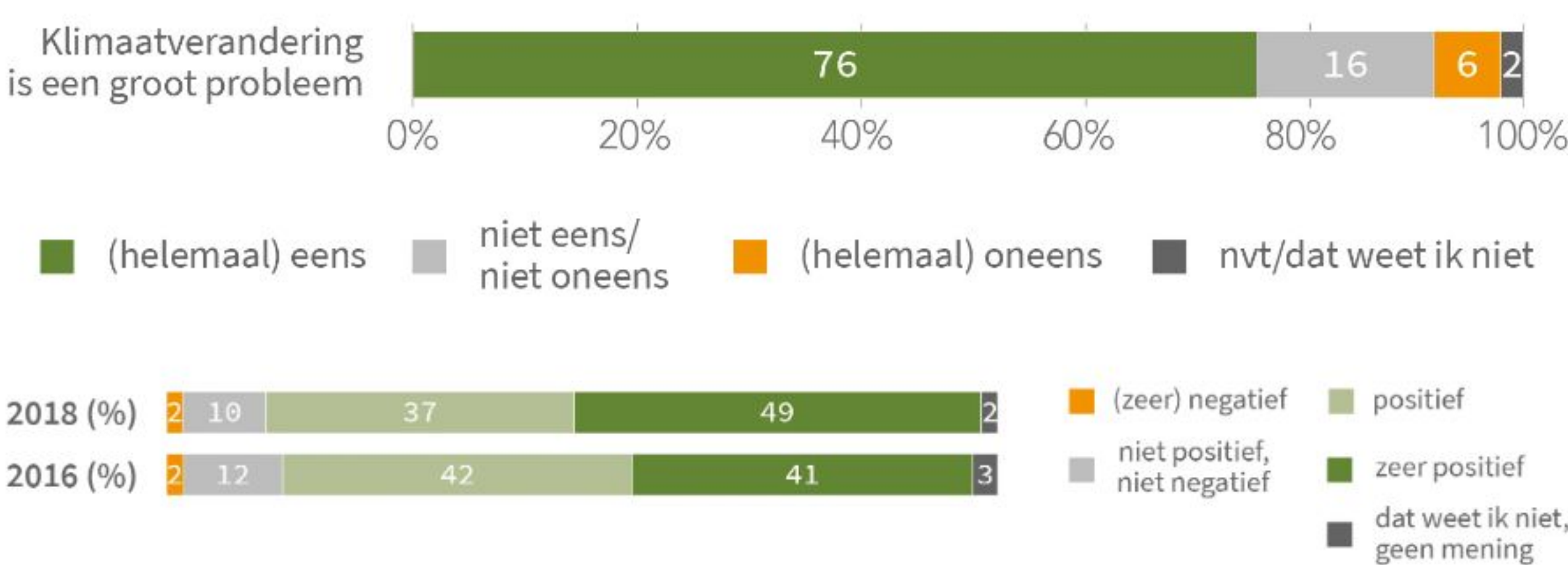

Maatschappelijk draagvlak Energie

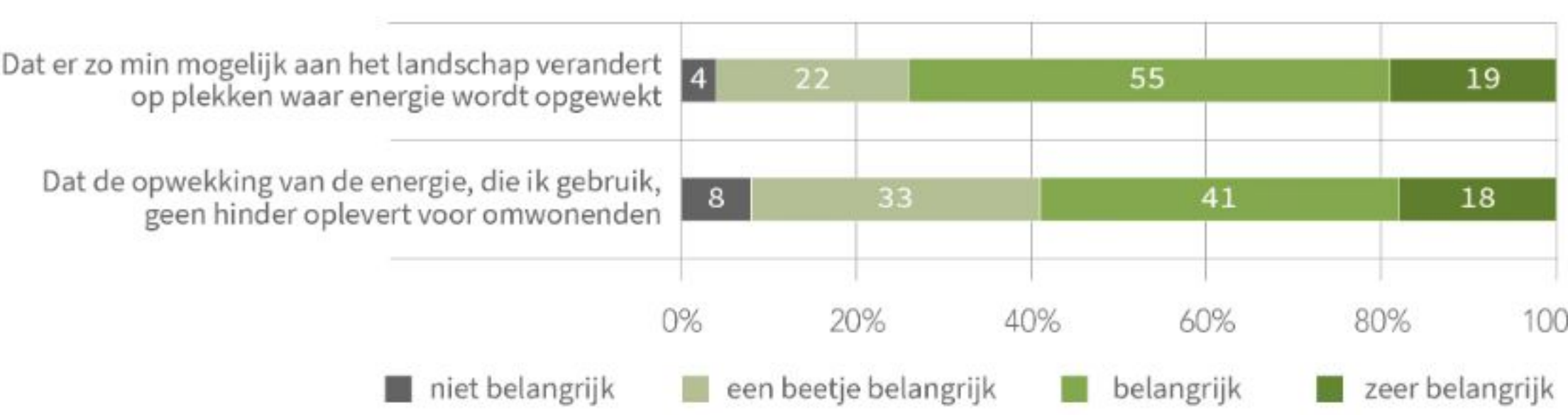
In opdracht van de provincie Noord-Brabant monitort het PON kennis, houding en gedrag van Brabanders met betrekking tot de energietransitie. We volgen het draagvlak voor de toepassing van verschillende opties voor energiebesparing en duurzame energie. In juni 2016 is als nulmeting een vragenlijst uitgezet onder de leden van het Brabantpanel. De rapportage van deze nulmeting vindt je hier. In 2018 hebben we de meting herhaald (1- meting) en dat zullen we in 2020 nog eens doen (2- meting).

Een greep uit de resultaten van de 1-meting in 2018

Een ruime meerderheid van de Brabanders ervaart de verandering van het klimaat als problematisch. Het besef dat het gebruik van fossiele brandstoffen moet worden teruggedrongen is er: meer dan 80% van de Brabanders staat (zeer) positief tegenover het stimuleren van duurzame energie.

Tegelijkertijd hechten Brabanders veel waarde aan de betrouwbaarheid, betaalbaarheid en veiligheid van de energievoorziening. Ook moet de opwekking van energie zo min mogelijk hinder opleveren voor omwonenden en voor het landschap. Dus duurzaamheid: ja, maar wel betaalbaar en zonder hinder en impact op het landschap.

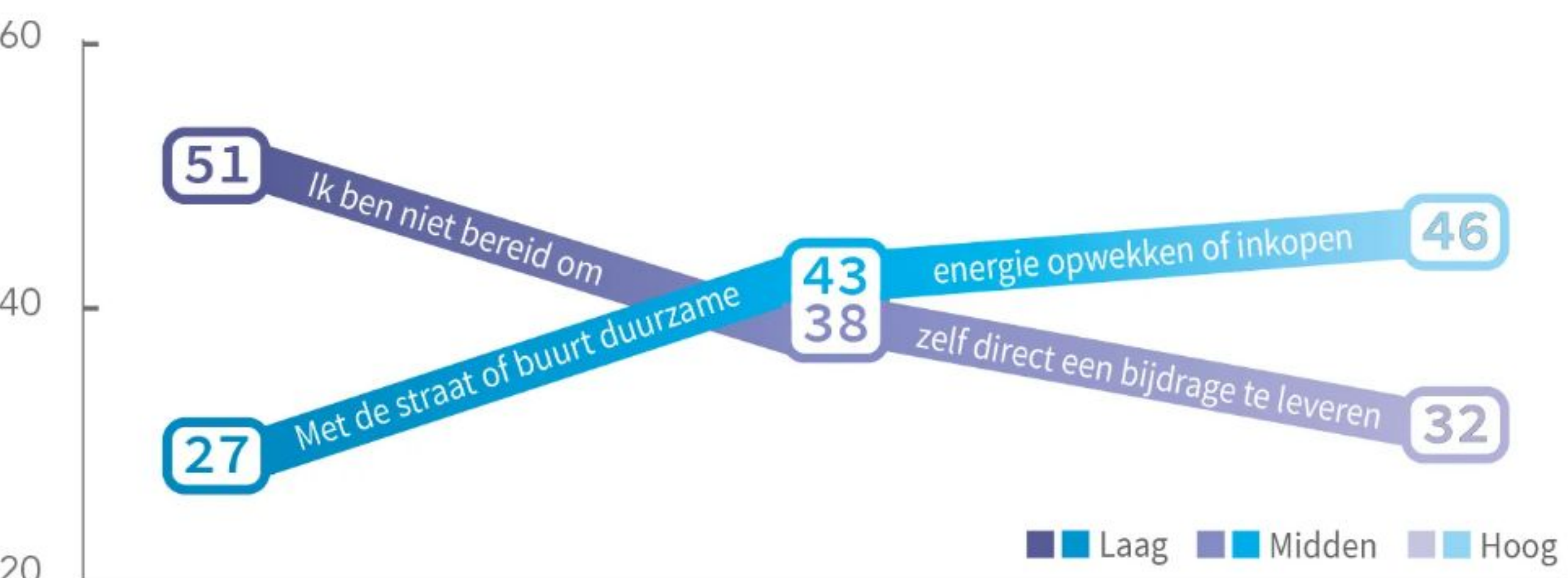
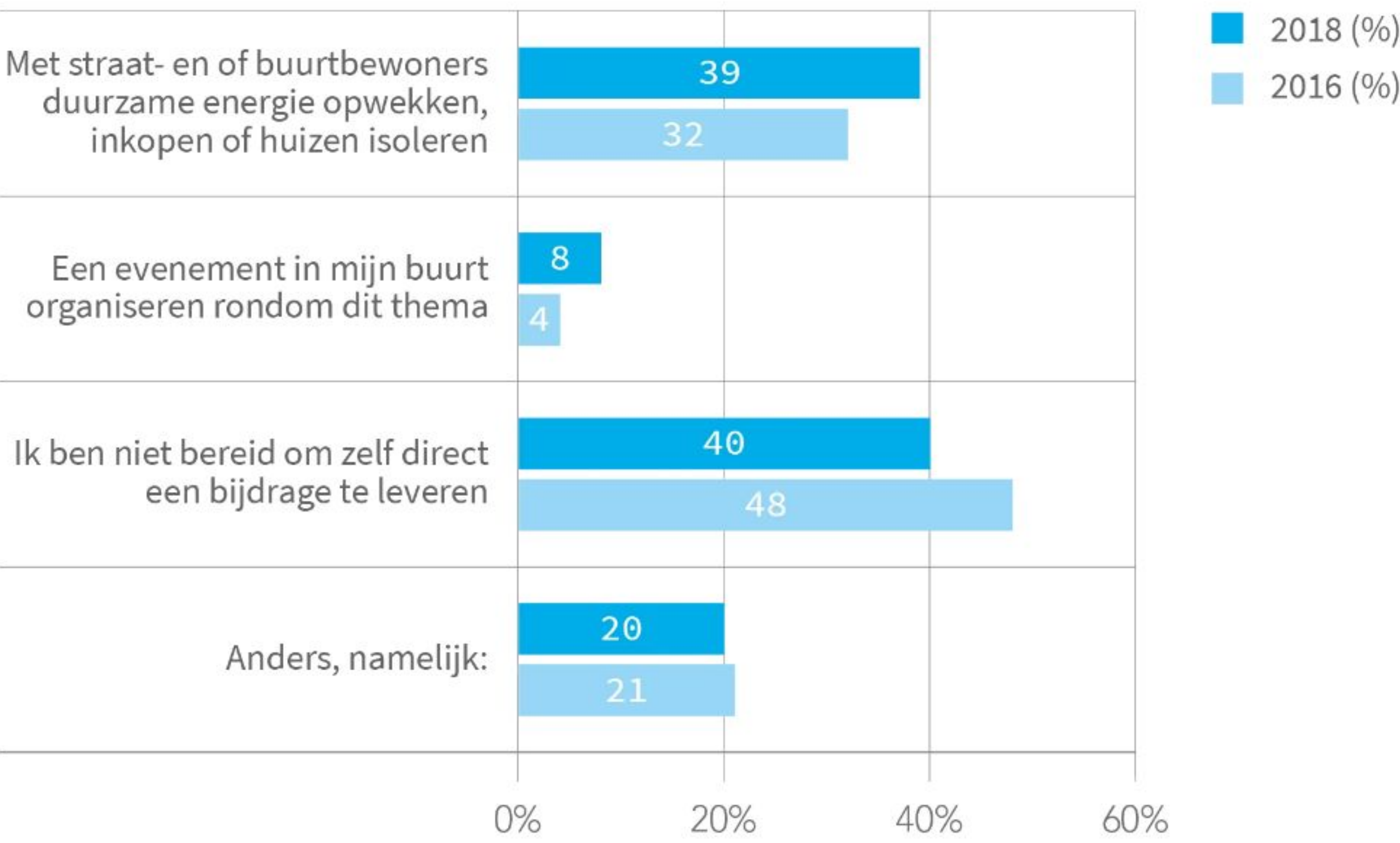

Bijna de helft van de Brabanders is bereid om met eigen geld te investeren in maatregelen voor energiebesparing of opwekking van duurzame energie rondom de eigen woning: 21% van de Brabanders is ‘bereid om minimaal € 500,- te investeren in energiebesparende maatregelen of duurzame energie rondom de eigen woning’ (17% zelfs meer dan € 5.000,-). Daarnaast blijkt bijna 40% van de Brabanders bereid om met straat- of buurtbewoners duurzame energie op te wekken, in te kopen of huizen te isoleren. Een wijkgerichte aanpak heeft dus veel potentie. Juist om de investeringsbereidheid onder particulieren te mobiliseren.

Tegelijkertijd is er een grote groep Brabanders, die niet zonder meer mee kan en/of wil doen aan verduurzaming van de energievoorziening: 40% van de Brabanders is niet bereid om zelf direct een bijdrage te leveren en 40% heeft het geld niet (over) heeft om te investeren in energiebesparing of duurzame energie. Bij de inrichting van de energietransitie is het belangrijk de vraag te stellen wie deze mensen zijn en hoe hen te bereiken. Daar ligt een grote uitdaging – ook in relatie tot de wijkgerichte aanpak.

Opleiding lijkt een rol te spelen: Brabanders met een lage en middelhoge opleiding investeren vaker een lager bedrag dan Brabanders met een hoge opleiding. Hoog opgeleide Brabanders investeren vaker meer. Deze correlatie is ook te zien in actiebereidheid: Hoog opgeleide Brabanders zijn het meest actiebereid: zij geven vaker aan met straat- en/of buurtbewoners duurzame energie op te willen wekken en geven het minst vaak aan niet bereid te zijn om zelf direct een bijdrage te leveren.

Op welke manieren bent u bereid (nu of in de toekomst) een bijdrage te leveren aan het verduurzamen van de energievoorziening in Brabant? (N = 820 in 2018, N = 885 in 2016)

Meer weten? Download hieronder de volledige rapportage:

1-meting van het uitvoeringsprogramma energie

Impactmetingen Buurkracht

In opdracht van Enpuls (2018 – 2019) voert het PON impactmetingen Buurkracht uit. Buurkracht helpt burens in heel Nederland om hun ‘buurkracht’ te ontdekken en te vergroten. Zij activeert, mobiliseert en verbindt buurtbewoners en gaat daarbij uit van de energie en het vertrouwen van de buurt. Buurkracht doet dit door mensen bij elkaar te brengen, te bouwen op kennis en expertise uit de buurt en door te ondersteunen met tips en tools. Denk daarbij aan een buurtbegeleider, buurkracht-app, eigen webpagina en acties in de buurt.

Het PON meet de impact van Buurkracht op de mate van zelf- en samenredzaamheid van bewoners in een buurt: we kijken dus naar het effect van Buurkracht op de sociale veerkracht in een buurt. Daarbij brengen we ook de effecten van Buurkracht op relevante dragers van sociale veerkracht in kaart: Is het vertrouwen dat mensen in elkaar hebben toegenomen? Zijn mensen meer veranderingsbereidheid? Hebben ze meer contact met buurtgenoten? Zien we veranderingen in burenhulp en vrijwilligerswerk etc.?

Met de impactmetingen brengen we de maatschappelijke meerwaarde van Buurkracht in beeld (in termen van sociale veerkracht). Ook leveren de metingen informatie op over de effectiviteit van het Buurkrachtproces (wat werkt wel en wat niet) op basis waarvan de aanpak kan worden aangepast (dit maakt leren mogelijk).

Neem voor meer informatie contact op met [Susanne Agterbosch](#)

Energietransitie voor Brabanders met een smalle beurs

De energietransitie is een zaak van ons allemaal. Of het nu om koop-, vrije sector- of sociale huurwoningen gaat, in alle gevallen wordt een actieve rol van de bewoners zelf verwacht. Maar dat is niet voor iedereen gemakkelijk of vanzelfsprekend. Want wat als je de financiële middelen niet hebt om duurzame maatregelen te nemen? Binnen de pilot Energie voor Iedereen werken we aan nieuwe mogelijkheden om huishoudens met geen of beperkte investeringsmogelijkheden bij de energietransitie te betrekken.

Het gaat om huishoudens die moeite hebben met het betalen van de energierekening. Huishoudens, voor wie het door een combinatie van factoren – zoals een laag inkomen, weinig bestedingsruimte, hoge energieprijzen, een slecht geïsoleerde woning, verouderde apparatuur - moeilijk(er) wordt om gebruik te maken van betaalbare, betrouwbare en veilige energiediensten. Waarom dat zowel op het niveau van individuele huishoudens, als voor het behalen van de doelstellingen uit het Klimaatakkoord problematisch is, wordt uitgelegd in het volgende filmpje.

Energie voor Iedereen

De pilot Energie voor Iedereen is een samenwerking tussen het provinciale programma Versterken Sociale Veerkracht, het provinciale programma Energie / onderdeel sociale innovatie, Enpuls B.V. en de gemeenten Bernheze, Breda, 's-Hertogenbosch en Tilburg. Deze samenwerkingspartners hebben zich, in aansluiting op pilotprojecten van en binnen de gemeenten, verenigd in een Community of Practice (CoP). De centrale vraag daarbij is 'Hoe nemen we ook huishoudens met geen of beperkte investeringsmogelijkheden mee in de energietransitie?'. Het doel van de gemeentelijke projecten is het leren van innovatieve aanpakken van energiearmoede om vervolgens nieuwe producten, diensten en werkwijzen op te leveren. Daarnaast heeft de CoP het doel om samenwerkingsverbanden en kennisdeling te stimuleren zodat succesvolle aanpakken breder toegepast kunnen worden.

De energiearmoede problematiek speelt voor een belangrijk deel nog op onontgonnen terrein. De aanpak hiervan vraagt om maatwerk in aansluiting op de leefwereld van burgers, waar emoties ertoe doen en vertrouwen een belangrijke rol speelt. Het vraagt ook om organisatorische inbedding van de energietransitie in het sociaal domein. En het vereist samen- en medewerking van veel verschillende partijen. Hierbij kun je denken aan energiebedrijven, netbeheerders, woningcorporaties, financiers, lokale gemeenschappen én bewoners.

Binnen de vier gemeentelijke pilotprojecten werken lokale partijen samen aan het vormgeven en testen van innovatieve aanpakken. Dit gebeurt met inzet van expertise vanuit zowel het sociaal domein als vanuit energie en in co-creatie met bewoners als de ervaringsdeskundigen. Daarbij worden social design methodieken toegepast onder begeleiding van social designers van stichting ZET.

Monitoring

Het PON heeft mede aan de wieg gestaan van de pilot EVI en monitort de gemeentelijke projecten. We brengen werkzame elementen en succes- en faalfactoren in beeld en vertalen die in een meer generiek plan van aanpak. De 'lessons learned' worden ingebracht bij en gedeeld met diverse colleges die zich bezighouden met de totstandkoming van de Regionale Energie Strategieën en wijkprocessen Aardgasvrij. De pilotprojecten vormen de 'living labs' voor energie governance innovaties, in relatie tot het voorkomen van energiearmoede. Zij leveren kennis over financiële, juridische, organisatorische en/of sociale/maatschappelijke aspecten, die bij deze sturingsvraagstukken een rol spelen.

Meer weten?

Neem dan contact op met [Susanne Agterbosch](#) of [Madelon van Duren](#).

Voor meer achtergrondinformatie over de pilot kunt u ook terecht op de [EnergiewerkplaatsBrabant: EnergiewerkplaatsBrabant - pilot Energie voor Iedereen](#).

‘Niets bestaat dat niet iets anders aanraakt’

Samenwerking in kennis en onderzoek

Samen werkt. Althans... dat is de overtuiging van velen. Simpel is het echter niet. Regelmatig hebben we het idee dat we het zelf beter weten en kunnen. Al kan dat statistisch gezien niet waar zijn. Het zetten van de noodzakelijke stap naar de ander – even loslaten wat je hebt en had – brengt onzekerheid met zich mee. Juist als we eigenlijk nog niet goed weten waar we staan, is onduidelijk hoe en waarmee de ander zich verbindt. Dat geldt voor ons als mens, evenzeer als voor organisaties. Echt samenwerken begint pas met een helder idee over wie je bent en wat je wilt.

Een mooi voorbeeld daarvan kwamen we tegen in een recent onderzoek, dat we (jawel) samen met het Nederlands Jeugdinstituut, Stichting Alexander, Tranzo en het Nivel uitvoerden naar [de rol van de jeugd-GGZ binnen de jeugdhulp](#). Zoals minister De Jonge naar aanleiding van het rapport schrijft:

“de intentie om samen te werken is er, maar de reflex is vaak nog om te werken vanuit de oude sectoren en specifieke professies. Wat ontbreekt is een door cliënten en de verschillende betrokken professionals gedeelde visie op wat, wanneer, voor wie passende hulp is”.

Dat zien we in het sociale domein vaker. De grote decentralisaties hebben er toe geleid dat veel opnieuw moet worden georganiseerd. Dat gebeurt in de kern lokaal. Duidelijk is dat dit in veel gevallen niet kan zonder nieuwe vormen van samenwerking met andere bovenlokale maatschappelijke organisaties en overheden. Met nieuwe complexiteit tot gevolg. Zo hebben we met de [StrategieCentrale](#) een scenariostudie gedaan naar (de versnippering in) het sociale domein in de gemeente Oirschot. Belangrijk vraagstuk voor de gemeente: hoe gaan we om met de vele samenwerkingsverbanden die er nu al zijn? In het vormen van samenwerkingen speelt de vraag wie op welk moment welke rol heeft. Voor overheden is dit als het goed is, direct gekoppeld aan vragen van efficiëntie, effectiviteit, legitimiteit van besluitvorming en maatschappelijke betekenis. Samenwerking vraagt in de kern om een gedeeld idee van wat nodig is.

Dat kan niet zonder kennis en onderzoek. Of zoals binnen de VNG wordt gesteld: ‘Zonder kennis geen robuust lokaal beleid’. Daar kun je aan toevoegen: zonder kennisdeling en gezamenlijke kennisopbouw geen robuust regionaal beleid. Ook hier is samenwerking volop nodig. Zo zoeken de regionale planbureaus en organisaties (zoals het PON) die deze functie voor de provincie vervullen om die reden steeds meer samenwerking op. Inmiddels zijn we daarnaast volop bezig om met een heleboel partners een academische werkplaats ‘regionale duurzame ontwikkeling’ vorm te geven. Onder andere in het kader van ons beoogde samengaan met [Telos](#).

Maar dat is verder voor na de zomer!

Nu ga ik eerst met mijn meest geliefde samenwerkingspartners (mijn gezin) op vakantie. Doen wat bij ons en soms slechts bij één iemand past. Met mijn vrouw hoop ik in ieder geval even te belanden op een kunstfestival waar een fijne collega me op wees. In Watou (België). Met als overkoepelend thema 'SAUDADE - Niets bestaat dat niet iets anders aanraakt'. Een quote uit de roman 'Bezonken Rood' van Jeroen Brouwers.

Waarmee gewezen wordt op de bijzondere ontmoetingen die onze levens doorweven. Die in ons werk grenzen doen vervagen en leiden tot soms subtiele, soms ingrijpend mooie verbindingen en samenwerking. Fijne zomer allemaal!

Patrick Vermeulen - Directeur-bestuurder van het PON

JOUW MENING TELT!

Brabant is een fijne plek om te leven: wonen, werken, sporten, studeren, feesten.. alles is mogelijk. Wat vind jij eigenlijk belangrijk in Brabant? Zijn er dingen die je zou willen veranderen? En wil je dat er naar je geluisterd wordt? Meld je dan aan voor het Brabantpanel!

MELD JE AAN!

Jouw mening telt mee!

In ons [Brabantpanel](#) zien we graag de diversiteit die onze provincie rijk is terug. Daarmee zorgen we ervoor dat de uitkomsten een goede weerspiegeling zijn van de Brabantse samenleving. Daarom zouden we het tof vinden als je lid wordt!

Het is ontzettend belangrijk om de stem van de Brabanders te horen zodat deze meegenomen wordt in belangrijke besluiten en het beleid van maatschappelijke organisaties, gemeentes en de provincie. En je blijft zelf op de hoogte van wat er in Brabant speelt. Bovendien spaar je bij iedere ingevulde vragenlijst punten die je later kan inleveren voor [cadeaubonnen](#) of doneren aan een goed doel.

Mijn mening waarover?

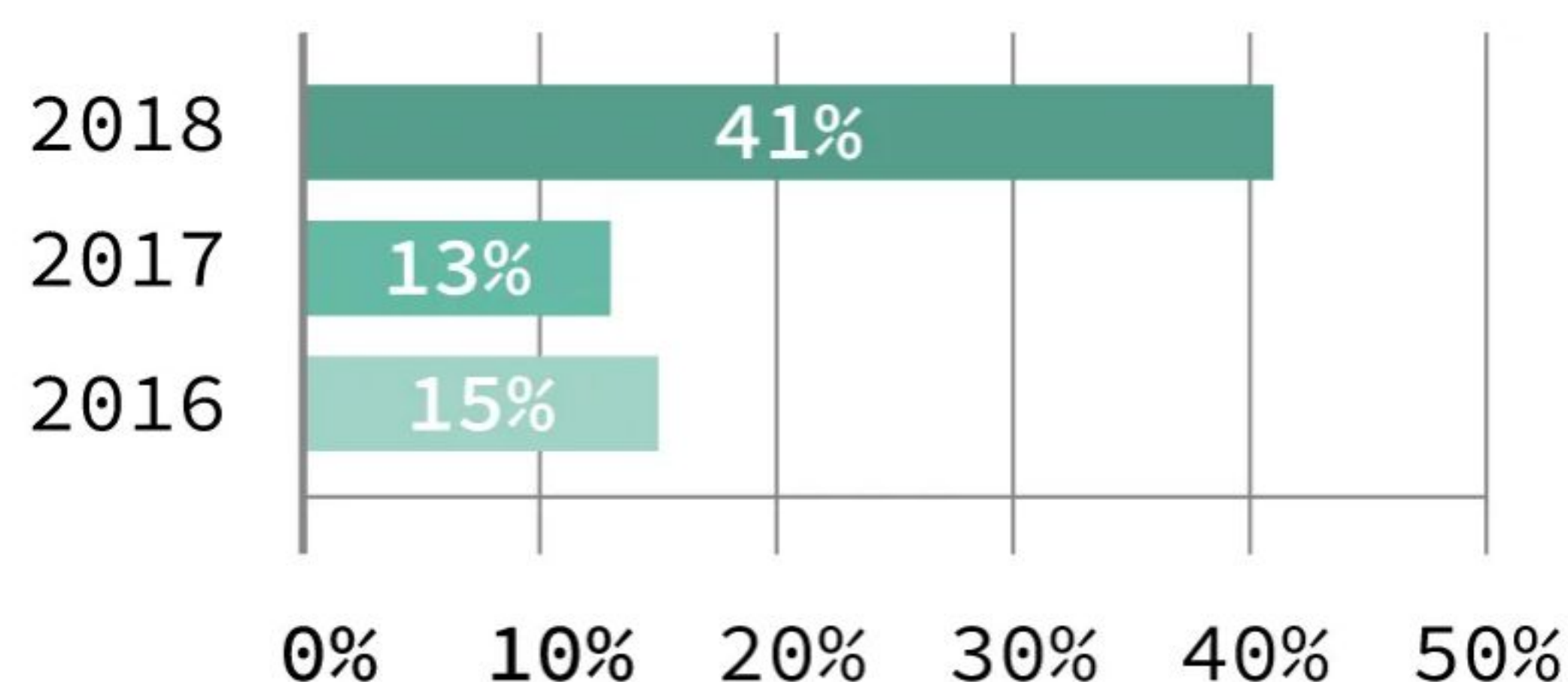
We vragen je mee te denken over bewegen en sport, over zorg, over je woonomgeving, over voorzieningen, over openbaar vervoer, over politiek, over cultuur et cetera. Kortom: allerlei sociale en maatschappelijke onderwerpen.

Hoe werkt het?

Je ontvangt regelmatig per e-mail een uitnodiging voor het – geheel vrijblijvend! – invullen van een online vragenlijst, met een link naar de vragenlijst. Invullen duurt nooit lang en doe je eenvoudig via je computer, tablet of smartphone. Voor iedere ingevulde vragenlijst ontvang je Brabantpunten. Hiermee spaar je voor mooie cadeaus in onze Brabantshop. Het is ook mogelijk om jouw Brabantpunten om te zetten in een gift aan een goed doel naar keuze!

Recente resultaten

We publiceren de resultaten van de onderzoeken op onze [Brabant-panel site](#). Bijvoorbeeld de campagne ‘Brabant gaat voor NUL verkeersdoden’. Hieruit bleek dat 41% van de Brabanders zich op een veiligere manier is gaan gedragen in het verkeer. Dit percentage is aanzienlijk gestegen ten opzichte van 2017 (+13%) en 2016 (+15%).

Veelgestelde vragen

Wat gebeurt er met mijn antwoorden? Wat voor vragen worden mij gesteld? Zijn mijn gegevens anoniem? Antwoorden op deze en meer veelgestelde vragen vindt je op de website. Staat je vraag er niet tussen? Mail dan naar info@brabantpanel.nl.

MELD JE AAN!

